

ЗАН газеті

ZANMEDIA.KZ

✉ zangazet@mail.ru

№32 (3563) 28 сәуір 2023

ЛЕБІЗ

KYШ БІРЛІКТЕ

Құрметті әріптестер!
Судьялар одағы атынан сіздерді Қазақстан халқының бірлігі күнімен шын жүректен құтықтаймын!

Бұл мереке – әрбір қазақстандық үшін Қазақстан Республикасының қасиетті шаңырағы астында өмір сүріп жатқан түрлі халықтар мен этнос өкілдерінің өзара құрметі мен берік достығының, бейбітшілігі мен келісімінің символы ретінде қымбат.

Біздің халқымызға ортақ тарихи тағдыры, біртұтас ойлар мен мақсаттар, тыныштық пен молшылықта өмір сүрге деген үмтіліс тән. Олар өздерінің және балаларының кемел болашағы жолында жасампаз міндеттерді бірлесіп шешеді. Тұрақтылық пен ұлтаралық келісім – осы қын жолда кездескен кедерілерді бірлесіп енсеру арқылы қолжеткізген барлық жетістіктердің негізі және іргетасы. Басымыздан өткөрген оқиғалар бізді, қазақстандықтарды үлкен әрі үйімшыл отбасыға айналдырыды, ал бірегей мәдениеттер мен тілдердің, әдеб-ғұрыптар мен айрықша дәстүрлердің алудан түрлігін ізгі келісім мен сан бояулы жарқын палитраны түзіп, әрбір этностың бірекелігін сақтауы және дамытуы үшін қолайлы жағдай қалыптастыруды. Көптеген халық қазақ халқының мейірімділігі мен қонақжайлылығын есте сақтауды өздерінің парзы деп санайды. Бұл жөнінде 1937-1944 жылдар аралығында Қазақстанға жер аударылған түрлі этностар – неміс, грек, түрік, корей ұлты өкілдерінің ұрпақтары асқан ризашылықпен айтып отырады. Мұнда олар қоныс аударушыларға бастапна беріп, нанын бөлісуге әзір жергілікті тұрғындардың жылы шырайы мен ыстық құшағын сезінді. Қорқыныш, үрей және ауыр трагедияны бастап өткөрген адамдарға жан-жақты колдуа көрсетіп, оларға түсінікті танытты. Қазақстан олар үшін өз Отанына айналды.

Байырғы халықтың тұа бітті да нағызы мен мейірімділігіне, оның толеранттылығы мен мәдениетіне, байтақ дала секілді жайсан мінез, жан дүниесіне деген үлкен құрмет – біздің көпұлттық қоғамызыздың мызғылмас тұтыры.

Құрметті әріптестер, баршаңызға амандық, әр қадамдарыңызға сәттілік, мол бақыт және көтерінің көніл-күй тілеймін! Мамыражай мамыр әр үйге жарасымын татулық, мықты денсаулық, шадыман шаттық екелін!

Сәкен АБДОЛЛА,
Қазақстан Республикасы
Судьялар одағының төрағасы
Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының судьясы

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

БЕЙБІТШІЛІК ПЕН ТҰРАҚТЫЛЫҚ - НЕГІЗГІ ФАКТОР

Астанада Қазақстан халқы Ассамблеясының XXXII сессиясының делегаттары үшін панельдік пікірталастар өтті.

Панельдік пікірталас жұмысына Президент Әкімшілігінің басшылығы, орталық және жергілікті атқарушы органдардың басшылары, Парламент депутаттары, ҚХА мүшелері, республикалық және әңгілік этномәдени бірлестіктердің, діни бірлестіктердің төрағалары, ҮЕҰ, ғылыми, шығармашылық зиялы қауым, қазақстандық және шетелдік БАҚ өкілдері қатысты.

(Соны 3-бетте)

БАЗЫНА

БАЙҚОҢЫР ҰЛТ МУДДЕСІНЕ ҚЫЗМЕТ ЕТУІ КЕРЕК

Еліміз егемендігін алған соң Байқоңыр ғарыш айлағы 1994 жылы жаңалған келісімшарт негізінде Қазақстанның өз меншігіне өтті. Кейіннен Ресей ғарыш қызметіне жылына 115 млн долларға жалға берілген-ди. Соңғы уақытта батыс елдері «Роскосмостан» теріс айналды, сол себепті Байқоңырдың да болашағы бұлдыңғырлана түсті.

Айлақтың солтүстік көршілерге 2050 жылға дейін жалға берілгені жадымызда. 2023 жылдың басында ғарыш айлағын бірлесіп қолдануға байланысты біраз дауды мәселелер орын ала бастады. Қазақстан Ресей мүлкін бүғаттап, 2 млрд рубль талап етсе, көрінішке Ресей 220 млн доллардың көрі талабын алға тартты. Соган байланысты әрі қарай не болады деген заңдың сұрап туындаиды.

Ресей Байқоңырда басқа елдердің ғылыми

аппараттарын ұшыру арқылы қыруар пайдалауын отыр. Дей түрғанмен, Ресейдің ғарыш айлағынан жанталаса қаржы жасап, бізге тек жалға алу құнын төлейтін тиімді емес. Оның үстінен «Роскосмостың» негізгі табысы «Протоннан» түседі. Ол улы отынмен ұшады, соның салдарынан Қазақстан ауасы ластанады. Экологияға көрі ықпалын тигізеді. Қазақстанның ауыл шаруашылығына келген зиян ешқандай ақшамен есептеуге келмес. Сансыз ракетаның

зардабынан қайбір жылы киіктедін баудай түсін қырылғанын халық ұмытқа қойған жоқ. «Протонға» қатысты осындау дау-дамай екі ел арасында қайта-қайта туындалап, ұмытран ұшыруға үакытша тыбым салынған көздер де болды. Бірак өздерін Байқоңырдың қожасы сезінетін Ресей мұндайда қолды бір-ақ сілтеп, талапты елемей жүре беретін.

Осындау мәселелерден соң Байқоңырды пайдалану мүмкіндігін сақтап, мемлекетаралық қарым-қытансағы шиеленісті шешу үшін Ресей мен Қазақстан «Бейтерек» бірлескен жобасын қолға алған. Атамыш жоба бойынша, Байқоңыр ғарыш айлағының бір бөлігі қайта салынып, экологияға зиян тигізбейтін ұмытандар ұшыру үшін коммерциялық мақсатта бірлесіп пайдаланамыз деген жоба – «Бейтерек» деп

аталып, қағаз жүзінде оны жүзеге асыру 2004 жылы басталып-ақ кеткен еді.

Мүмкін, бағымызға орай, әлгі, Ресейдің қонып отырган көрі талабындағы көрсетілген 220 миллион долларлар Қазақстан жағының болуғе асуқлауының ен басты екі себебінің бірі – «Союз-5» өндірісінің кешеуілдеу болса, екінші – АКШтың Ресей зымырандарына салған санкция салдары. Сол себепті «Бейтерек» құрылған кездегі жоспардың жаралысы болып қалуы. Яғни ескірген болып табылады. Мысалы, ұшырамын деңес Ресейдің өзінің Плесецк, Восточный және Ясный ғарыш айлактарынан да «Союз-2» зымыраның ұшыра алады. Тек улы гептильді зымырандарды өз ғарыш айлағынан ұшыруға Дума рұқсат бермеген. Осы жағына көбірек мән беріп көрелікші. Соңда негізгі себеп өздігінен-ақ айқындалып шыға келмей мә?

Биылдың жылдың 12 сәуірі күні Айға алғаш адам ұшырған «Байқоңыр» ғарыш айлағына 62 жыл толды! Бесінші мүшесін болтырып толтырыған «Байқоңырдың» болашағы не болмак? Ол әзірге белгісіз.

(Соны 4-бетте)

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

БЕЙБІТШЛІК ПЕН ТҰРАҚТЫЛЫҚ - НЕГІЗГІ ФАКТОР

(Соңы. Басы 1-бетте)

Панельдік пікірталастардың жұмысын ҚР Президенті Әкімшілігі басшысының орынбасары А. Балаева ашты. А. Балаева өз сезінде реформаларға ерекше назар аударып, оларды табысты іске асыруды Ассамблеяның ерекше рөлін атап етті.

«Бұл реформалардың жылдамдығы мен тиімділігі тікелей екі негізгі факторға байланысты екенін анық түсінеміз. Бірінші кезекте, бұл – елдегі берік бейбітшлік пен баянды тұрақтылық. Тұрақсыздық жағдайында табысты өркениетті ұлт құру мүмкін емес. Оң өзгерістердің екінші маңызды шарты – оларға азаматтық қоғамның белсенді қатысуы. Яғни, біз «еститін мемлекет» – бұл тек еститін мемлекеттік аппарат қана емес, сонымен қатар белсенді жұмыс істейтін азаматтық сектор деп айтамыз. Бұл жерде президенттік реформалардың ұзақ мерзімді әсері бар екенін және біздің мемлекеттіміздің дамуы үшін түбектелі жаңа негіз қалайтынын атап ету маңызды. Осы тұрғыдан алғанда, Ассамблея реформалар құндылықтарының басқа тасымалдаушыларымен қатар, өзгерістердің негізгі қозғаушы күштерінің бірі болып табылады», – деп атап етті А. Балаева.

ҚР Президенті Әкімшілік басшысының орынбасары ҚХА құрлымындары 2022 жылда саяси реформаларды іске асыру шенберінде үш мыңнан астам саралтамалық пікірталастар, диалог аландары, кездесулер, сондай-ақ, 35 әкпараттық науқан өткізгенін айтты. Ол сондай-ақ, саяси реформалардың кейір қорытындыларын шығарды: «2021 жылдан бастап елде ауыл әкімдерін тікелей сайлау институты енгізілді. 2021–2022 жылдарды ауыл сайлаушылары 1 300-ден астам әкімді тікелей сайлады. 2023–2024 жылдары 1037 ауылдық округте сайлау жоспарланған. Нәтижесінде «халық сайлаған» әкімдердің дербестігімен қатар азаматтар алдында жауапкершілігі мен есептілігі де артты. ...Біз атқарушы биліктің тұрғындармен тығыз байланыста қалай жұмыс істей бастағаны көріміз».

Сонымен қатар, А. Балаева Мәжіліс сайлауының қорытындысына назар аударып, онда біздің қоғамның тұрлі салаларын ұсынатын алты партияның өкілдері мен бір мандаттың округтер бойынша жеңімпаздар өткенін атап етті. «Бұл – демократияландыруға және Парламенттің ролін күштейтуге бағытталған маңызды қадам. Біздің мақсатымыз – еліміздің тәуелсіздігі – барлық қазақстандықтардың құрметтегі негізінде ғана біз қоғамдық көлісімге келеміз. Кез келген гүлденген мемлекет – бұл жалпы ымыраға келудін нәтижесі. Еліміздің Президенті айтқан «әртүрлілікте бірлік» қағидатының мызығым мәні дәл осы жерде жатыр. Мемлекет басшысының бастамаларын іске асыру үшін қоғамдық бақылауды қүшейтүде Ассамблеяның әлеуеті зор», – деп түйіндейді сезін А. Балаева.

Саяси іс-шаралардың саны мен олардың еліміздің болашағы үшін маңыздылығы бойынша өткен жылдан тарихи реформалар жылы болғанын айтқан ҚР Парламенті Мәжілісі тәрағасының орынбасары Альберт Рау өз сезінде: «Қазақстанның жаңашыл тарихының барлық үдерістерінде ҚХА мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің елдің тұрақтылығы мен бірлігі жолында белсенді түрде үлес қосып, аса маңызды рөл атқарды», – деп ҚХА-ның рөлін атап етті.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жалғыз үйім екенін және Президенттің Қазақстан халқы Ассамблеясының Тәрағасы болып қалғанына тоқталды. «Біз Президенттің құқықтық, әділ Қазақстанның құру жөніндегі міндеттерді іске асыруды ұжымдық қомекшісіміз, олар қайdan шықса да, кез келген сын-тегеуіндеге қарсы тұра алаңыз», – деп ербітті өз ойын.

Елдің білім беру үйимдарының қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жаңашыл тарихының барлық үдерістерінде ҚХА мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің елдің тұрақтылығы мен бірлігі жолында белсенді түрде үлес қосып, аса маңызды рөл атқарды», – деп ҚХА-ның рөлін атап етті.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жалғыз үйім екенін және Президенттің Қазақстан халқы Ассамблеясының Тәрағасы болып қалғанына тоқталды. «Біз Президенттің құқықтық, әділ Қазақстанның құру жөніндегі міндеттерді іске асыруды ұжымдық қомекшісіміз, олар қайdan шықса да, кез келген сын-тегеуіндеге қарсы тұра алаңыз», – деп ербітті өз ойын.

«Былың біз Қазақстан көрістерінің жастар қозғалысы» республикалық форумын; «Akk Networking» республикалық форумын; «Kore ильбо» республикалық көріс газетінің 100 жылдығы сияқты жалпыассамблеялық іс-шараларын өткізмелі», – деп қауымдастықтың қызметі мен алдағы жобаларына көнінен тоқталды.

Жиын барысында саяси реформаларды іске асыруды және жалпы үлттық бірлікті нығайтудағы көлісім, толеранттылық атмосферасын қалыптастыруды дәстүрлердің, мәдениет пен тәрбиенің, сондай-ақ, ҚХА-ның рөлі талқыланды.

Сессия делегаттары пікірталастар мен талқылауга белсенді қатысты. Балалардың бойында рухани-адамгершілік, жалпы адамзаттық және азаматтық құндылықтардың қалыптастыру, толеранттылықтың, тұлғааралық және этносаралық қарым-қатынастың мәдениетіне, патриотизме тәрбиелеу, сондай-ақ, балалардың әлеуметтік өзара іс-қымылға және он этносаралық коммуникацияларға жеке, еркіті, дene және зияткерлік дайындығын қалыптастыру сияқты өзекті мәселелер көтерілді.

А.АХМЕТОВА,
«ЗАң газеті»

ЫНТЫМАҚ

ҚАЗАҚСТАН - ҚҰШАҒЫ КЕҢ, ҚҰТ МЕКЕН

Қазіргі Қазақстан тұрлі ұлт пен ұлыс өкілдерінің, құтты мекені болып отыр. Бұл жерде барлық этнос өкілдері тату-тәтті өмір сүріп, ал ел ұлт мәселесін кемендер шешудің үлгісіне айналды. 1 Мамыр – Қазақстан халқының бірлігі құні. Бұл мереке 1995 жылы 18 қазанда белгіленіп, 1996 жылдан бері кең көлемде тойланып келеді.

«Мерекелер тұралы» заңда 1 Мамыр мемлекеттік мереке мәртебесіне ие. Осындай айрықша мереңкенің пайда болуына ел халқының үлттық құрамының ерекшеліктері мен өзгерістері себеп болды. ХХ ғасыраға дейін үлттық құрамында тиітуды ұлт – қазақтар үстемдік етті, бірақ өткен ғасыр жағдайды айттарлықтай өзгерти. Оның басында шаруалардың Ресейдің орталық губернияларынан өз еркімен қоныс аударуы тұр. Сонымен қатар үлттық процеске ҚСРО-дағы ұжымдастыру және 1930 жылдардағы ашаршылық салдарынан жергілікті халық санының азауы әсер етті. Бұдан кейінгі онжылдықта Қазақстанға басқа республикалардың миллиондаған азаматтары: поляктар, украиндар, литвайлар, Еділ немістері, кавказ халықтары және басқа үлттықтері

коныстанды. 1950 жылдардың иегереге ҚСРО-ның түкпір-түкпірінен көшіп келушілердің тағы бір толқыны абылды. Осының салдарынан Қазақстандағы казактардың саны азшылыққа ұшырады. ҚСРО-ның ыдырауы жағдайды өзгерти. Республикалардың бөлінің және олардың егеменді мемлекеттер мәртебесіне ие болуы европалық үлттардың сыртқа ағылуына тұртқі болды. Ал, туу деңгейінің жоғары болуы жергілікті халық санының артуына әсер етті. Қазақ казақтар қайтадан Қазақстандағы негізгі үлтқа айналды. Десе де, Қазақстанға келген барлық халықтар елді тастап кеткен жоқ, үлттық құрметтік өзінде 1995 жылдан бері 18 қазанда белгіленіп, 1996 жылдан бері кең көлемде тойланып келеді.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жалғыз үйім екенін және Президенттің Қазақстан халқы Ассамблеясының Тәрағасы болып қалғанына тоқталды. «Біз Президенттің құқықтық, әділ Қазақстанның құру жөніндегі міндеттерді іске асыруды ұжымдық қомекшісіміз, олар қайdan шықса да, кез келген сын-тегеуіндеге қарсы тұра алаңыз», – деп ербітті өз ойын.

Елдің білім беру үйимдарының қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жаңашыл тарихының барлық үдерістерінде ҚХА мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің елдің тұрақтылығы мен бірлігі жолында белсенді түрде үлес қосып, аса маңызды рөл атқарды», – деп ҚХА-ның рөлін атап етті.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жалғыз үйім екенін және Президенттің Қазақстан халқы Ассамблеясының Тәрағасы болып қалғанына тоқталды. «Біз Президенттің құқықтық, әділ Қазақстанның құру жөніндегі міндеттерді іске асыруды ұжымдық қомекшісіміз, олар қайdan шықса да, кез келген сын-тегеуіндеге қарсы тұра алаңыз», – деп ербітті өз ойын.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жалғыз үйім екенін және Президенттің Қазақстан халқы Ассамблеясының Тәрағасы болып қалғанына тоқталды. «Біз Президенттің құқықтық, әділ Қазақстанның құру жөніндегі міндеттерді іске асыруды ұжымдық қомекшісіміз, олар қайdan шықса да, кез келген сын-тегеуіндеге қарсы тұра алаңыз», – деп ербітті өз ойын.

Елдің білім беру үйимдарының қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жаңашыл тарихының барлық үдерістерінде ҚХА мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің елдің тұрақтылығы мен бірлігі жолында белсенді түрде үлес қосып, аса маңызды рөл атқарды», – деп ҚХА-ның рөлін атап етті.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жалғыз үйім екенін және Президенттің Қазақстан халқы Ассамблеясының Тәрағасы болып қалғанына тоқталды. «Біз Президенттің құқықтық, әділ Қазақстанның құру жөніндегі міндеттерді іске асыруды ұжымдық қомекшісіміз, олар қайdan шықса да, кез келген сын-тегеуіндеге қарсы тұра алаңыз», – деп ербітті өз ойын.

Елдің білім беру үйимдарының қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жаңашыл тарихының барлық үдерістерінде ҚХА мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің елдің тұрақтылығы мен бірлігі жолында белсенді түрде үлес қосып, аса маңызды рөл атқарды», – деп ҚХА-ның рөлін атап етті.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жалғыз үйім екенін және Президенттің Қазақстан халқы Ассамблеясының Тәрағасы болып қалғанына тоқталды. «Біз Президенттің құқықтық, әділ Қазақстанның құру жөніндегі міндеттерді іске асыруды ұжымдық қомекшісіміз, олар қайdan шықса да, кез келген сын-тегеуіндеге қарсы тұра алаңыз», – деп ербітті өз ойын.

Елдің білім беру үйимдарының қоғамдағы рөлін атайды, оның атауын өзгертулған жаңашыл тарихының барлық үдерістерінде ҚХА мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің елдің тұрақтылығы мен бірлігі жолында белсенді түрде үлес қосып, аса маңызды рөл атқарды», – деп ҚХА-ның рөлін атап етті.

«Вайнах» Қазақстан шешендері мен ингуштарты қауымдастырының тәрағасы Ахмед Мурадов Ассамблеяның қоғамдағы рөлін атайды, оның атау

БАЙҚОҢЫР ҰЛТ МУДДЕСІНЕ ҚЫЗМЕТ ЕТУІ КЕРЕК

(Соңы. Басы 1-бетте)

«Ресей мен АҚШ-тың халықаралық ғарыш станциясындағы әріптестігі жалғасып, Украина мен бейбіт келісімге қол қойылып, Батыс санкцияларының күші жойылса, «Роскосмостың» қазақстандық ғарыш айлағындағы ғұмыры ұзарып, болашағы өзгері де бек мүмкін». Ал олай болмаған жағдайда жақын уақытта «Бәйтерекке» де «бей, бәй!», дейтін сияқтымыз. Бұлай деуімізге журналист Виталий Егоровтың: «2028 жылы Ресей Байқоңырдан біржола кетуі мүмкін. Бұл кезде адамзатқа басқа ғаламшарларға жол ашқан «Ғарыш қақпасы» алды, яғни Астанадағы ЛРТ бағандары сияқты состиып-состиып, Байқоңыр да темір-терекке айналып, әткен дәүір мен ескі державаның ескерткіші болып қала бермек», – деген сөзі тұрті. Айтып аудың жиғанша, Қытайдың Шыңжан аймағының басшысы Ма Шинжүй біздін Президенттің қабылдауына кіріп үлгерді. «Әулие аттаған онбас» демекші, оның

Қазақстанға келгендеғі басты мақсаты да әлгі «Жер-кіндік – «Байқоңыр» екенін байқамаған сыйнай танытпайық.

Ма Шинжүй – Қытай КП ОК Саяси бюро-сынын мүшесі. Шыңжан-Хийыр автономиялық ауданының бастыбы (ҚКП партия комитетінің хатшысы). Оның негізгі мамандығы – аэроғарыш енеркәсібі саласының инженері. Шыңжанаға 2021 жылы келген. Оған дейін үзақ жыл Қытайдың ғарыш саласын басқарған. Қытай аэроғарыш ғылыми-техникалық корпорациясын, Қытай Ұлттық ғарышты басқару агенттігін басқарған. Қытайдың алғашқы Айды зерттеу жобасына (Чане-3) жетекшілік еткен. Қытайдың ғарыш саласында түрлі лауазымдарды 1996 жылдан бері атқарған деген әкапаратты қарперде ұстаған жөн. Міне, осыдан-ақ ғұл адамының Қазақстаннан сұлы егетін жер сурал келмегендігін анық анғаруға болады. «Менің сапарымның негізгі мақсаты – ҚХР Төрағасы Си Цзиньпин мен сіздің арағызыдағы манызды стратегиялық келісімдерді жүзеге асыру. Қа-

зақстан – біз үшін өзара ынтымақтастықтың басым бағыты», деп сілекейн шұбыртуынан-ақ «Байқоңырга» «сырга салуға» кеп тұрғанын сарападық.

Бұл басы ғана. АҚШ-ы бар, Франциясы бар, космостық державалардан ағылатын «жетекшіліктердің» әлі талайын көре жатармыз, бұйыртса. Дей тұрсақ та, біздін дәмеміз Илон Масктың өзінде.

Бұдан шығатын қорытынды: қолдагының етсе қоршілерге қылдай боліп бере бергенде додгаратын үакыт жетті! Оның үстінен, қоршілердің неге шамасы жетептінін болжайтын жағдайдамыз. Әйрісі, бұл жолы Еуропа елдеріне де елеурін танытсақ айнан емес. «Шәпкесін» берсе болды, шарт жасасы салуды тоқтату керек! Қазақтың Байқоңырай әйгілі айлағы тұрмак, қотыр тайланаған шеінде бұдан бұлай тек ұлт муддесіне қызмет етуі тиis!

Ұлбала ТІЛЕУҚЫЗЫ,
«Зәң газеті»

Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексте қоғамға әкелген жаңашылдығы аз емес. Халықтық заң атанған бұл кодексте мемлекеттік органдардың әрекетінен, әрекетсіздігінен зардал шегіп, құзырылы орындар қызметіне көңілі толмаған жеке және заңды тұлғалардың муддесі жанжақты қорғалады.

ТАЛАП ҚОЮ МЕРЗІМІН ӨТКІЗП АЛМАНЫЗ!

Жаңа кодексте әкімшілік талап қоюдың түрлері айқындалған. Азаматтар дау айту туралы; мәжбурлеу туралы; әрекет жасау туралы; тану туралы талап қоя алды. Ал осы талап қоюларды берудін арнайы мерзімі бар. Оның реті ӘРПК-нің 136-бабында қарастырылған.

Занда жоғарыдағы талап қоюларды берудін мерзімі нақты көрсетілген. Әрі ғұл мерзім талап қоюдың туралы қарай әртүрлі екенін ескеруіміз керек. Мәселен дау айту мен мәжбурлеу туралы талап қоюларды берушілер шағымды қарайтын орган шығарған шешім қолына тиген күннен бастап бір ай ішінде сотқа жүгіне алды. Сотқа дейінгі тәртіп заңмен көзделмеген немесе шағымды қарайтын орган болмаған жағдайда, талап әкімшілік акт табыс етілген күннен немесе ӘРПК мен Қазақстан заңнамасында белгіленген тәртіппен хабардар етілген кезден бастап бір айдан кешіктірлемей қойылады. Ал әрекет жасау туралы талап қою кезінде азаматтардың әрекет жасалған туралы өзіне мәлім болған кезден бастап бір ай ішінде шағымданға мүмкіндігі бар.

Тану туралы талап қоюды сотқа берудің тәртібі өзгеше. Мұндай талаптар сотқа тиісті құқықтық қатынас тұндаған кезден бастап 5 жыл ішінде беріледі. Тағы бір ескерлігі занда күші жок, ауырталық туслардан әкімшілік актін заңыз деп тану туралы талап адамға осы акт арқылы оның құқықтары, бастандықтары мен занды мүдделері бұзылған туралы мәлім болған күннен бастап үш ай ішінде мәлімделуі мүмкін. Міне осыдан көріп тұрғанымыздай, Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексте талап қою мерзімдері әр түрлі. Оның мерзімі талап қою туріне байланысты.

Қазіргі кезде әкімшілік соттарға жеке сот орындаушылар әрекетінің немесе әрекетсіздігінен шағымданып келетін азаматтар өте кеп. Сондықтан сот орындаушылардың атқарушылық құжатты орындаудағы әрекетінен (әрекетсіздігінен) талап қою ретінен тоқталған артық болмайды. Жеке және занда тұлғалар сот орындаушысы әрекет жасаған (әрекет жасаудан бас тартқан) күннен бастап немесе сот орындаушының әрекет жасау үақыты мен орын туралы өндіріл алушыға немесе борышкерге хабарланбағаны белгілі болған күннен бастап он жұмыс күні ішінде сотқа беруге болады.

Яғни, әкімшілік соттар кодексте айқындалған осы мерзімдер шегінде істерді қабылдап, қарайды. Алайда, құқықтық сауатының кемдігінен, болмаса денсаулығына, жеке басындағы жағдайына байланысты талап қоюды беру мерзімін өткізіп алатын азаматтар да барылық. Мерзімді қалпына келтіру үшін мұндай азаматтар сотқа дәлелді себептерін көрсетуі керек. Оның мәнін сот алдын ала тындауда анықтайды. Егер сот азаматтар ұсынған себептерді дәлелді, негізі деген тапса, Азаматтық процестік кодекс қағидаларын басылыққа ала отырып талап қою мерзімін қалпына келтіру үшін мүмкін. Егер сотқа беруге арналған мерзім себепсіз өткізіліп алынса, сондай-ақ, оны қалпына келтіру мүмкін болмаса талап қою қайтарылады.

Мысалы, біздің әкімшілік сотқа түсken бір істі айлық. Талап қоюшы даулат отырған әкімшілік акті 2016 жылдың 15 қыркүйегінде қабылданған. Ал талап қоюшы сотқа 2022 жылдың 8 қыркүйегінде талап қою арызымен жүгінген. Яғни, әкімшілік акт қолға тигенінен бері алты жыл үақыт өткен. Демек, арызданушы талап қою мерзімін өткізіп алған. Занда бір жылдық мерзімнің нақты болуына байланысты, және оны қалпына келтіру мүмкін болмауына байланысты талап арзы қайтарылады.

Азаматтар сотқа сенім артып келеді. Біз сол үдеден табылуға тырысамыз. Дегенмен, құқығын қорғағысы келгендер зананан да хабардар болып, өз мүмкіндіктерін үсінін шығарып алмаса дейміз.

Мақсат САДЫҚОВ,
Алматы облыстық
мамандандырылған ауданааралық
әкімшілік сотының судьясы

ОРАЙЫ КЕЛГЕН ӘҢГІМЕ

Қасқырбек ҚАЛИЕВ,
Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
PhD докторы, дін әлеуметтанушысы:

«ДІН КӨШБАСШЫЛАРЫ АРАСЫНДА АШЫҚ ДИАЛОГ ОРНАТУ - ҮЛКЕН ЖЕТИСТІК»

Бір маңызы бар деп есептеймін.
– Осы уақытқа дейін әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының 7 съезін өтті. Онда айтылған салмақты ой, салиқалы пікірлердің нәтижесі бар маңызда?

Дін көшбасшылары жиналған жында көптеген мәселелер қарастырылды. Соның ішінде діни бастандық мәселесі бар. Кейір мемлекеттерде бірнеше дінге сенім бастандығын беру мәселесі мен әйел құқығы қарастырылды. Одан бөлек пандемиядан кейін адамзаттың біраз депрессия, стресс алғаны байқалады. Себебі, пандемияда көптеген адам жақынынан айыралы. Сондықтан VII съездің тақырыбы да пандемиядан кейін діндер көшбасшылары съезі осы алаңға айналып отыр. Бірнеше діннің көшбасшыларының басын бір жерге жиынтырып, әлемдік мәселелердің көтеру өте үлкен жетістік. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік аренада Қазақстанның имиджін көтеруге де үлкен ықпалы бар. Екіншіден, Қазақстан бейбітшілікі, толеранттылықты, бір-бірінің дінін күрметтеуге шақырады. Сол себепті съездің рөлі уақыт еткен сайын күшеноде. Ол қатысуы елдердің санынан да көрініп отыр. Бұл шараның әлемдік а

ДОДА

ШЫН МЫҚТЫЛАР САЙЫСЫ

ҚАЗҰУ-ДЕ ФИЛОСОФИЯ
КАФЕДРАСЫНЫҢ ҮЙЛІМДАС-
ТАРЫМЕН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ДӘСТҮРЛІ XV ПӘНДІК ОЛИМПИ-
АДА БОЛЫП ӘТТИ.

Олимпиадаға еліміздегі белгілі жоғары оқу орындарының 12 командасы қатысты. Олимпиада жеңімпаздарын анықтау үшін құрылған қазалар алқасына Философия, саясаттану және дінтану институты Философия орталығының директоры Серік Нұрмұратов тәрағалық етті. Студенттер 3 тур бойынша бақынады. Үйлімдастырушылар тарапынан дайындалған теориялық, практикалық, шығармашылық тапсырмалар сыйыстың көркін қыздыра тусты.

Командадаға өздерінің философиялық қызығушылығын сипаттай

отырып, жеке қасиеттерін де көрсете білді. Студенттердің бірнеше тілді қатар мәңгеріп, өз ойын жетік жеткізуін қызылар жоғары бағалауды. Екінші турда команда мүшелері үйлімдастырушылар тарапынан қойылған қызықты сұрақтарға жауп беріп, өздерінің сана тұнғыбытарының қаншалықты терең екенін көрсетуге мүмкіндік алды.

Философия саласын өнердің тылсым күшімен ашу олимпиадада бүрін-сондықтап көлданылмаған тәсіл. Десе де, әр жоғары оқу орындарының үмітін үкілеп келген командалар бұл сайыста да бұғып қалмады. Дәстүрлі қазақ ой-танымында тәрендік пен көркемдік, сұрыпсалма шешендей пен акындық, сын мен салмақты сұхбатта болған. Осы ізгі дәстүрді жалғастырган жастар ән, жыр, құй, пәлсапалық көрініс, қара өлең жолдары арқылы баршаға философиялық ой тастап, тамашалап отырган көрерменнің ризашығына бөлөнді. Кіл мықтылар дайындықтың жоғары денгейін көрсете білді.

Олимпиада соңында 6 түрлі жүл-

делі орын тағайындалып, қалған командаларға арнайы номинациялар белгіленді. Осылайша, жүлделі 1-орынды ҚазҰУ командасы, 2-орынды М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің командасы мен Л.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің командасы бөлісті. 3-орынға Е.Бекетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті мен Қ.Сәтбаев атындағы Қазақ Ұлттық техникалық зерттеу университеті және Т.Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық өнер академиясының командалары лайық деп табылды.

Олимпиада тек қана студенттердің білім сайысы емес, олардың өзара танысу, түрлі тәсілдерде ой-танымындағы пікір алмасу алаңынан айналды. Мұндағы жиындар студенттердің басқа қырларынан танытып, білімге деген құштарлықтарын арттыра түсетіндігі анық.

Гүлнар МӘЛІКҚЫЗЫ,
әл-Фарағи атындағы ҚазҰУ
философия кафедрасының
доценті

ЖАРНАМА

2022 жылға алынған қаржаттық мақсатты пайдалану турағы есеп

Есептеме ШОБ кәсіпорындарына арналған ХҚЕС акпараттың мазмұны мен ашылуына қоятын талаптарына сәйкес дайындалды

Атапуы	«Shakhmardan Yessenov Foundation ғылыми білім беру қоры» Жеке Қоры	Үйлем
Қызыметтін түрі	коммерциялық емес	7
Қызыметкерлердің орташа жылдық саны	050000,	
«Занды мекенжайы»,	Қазақстан Республикасы,	
Бизнес сайкестендіру номірі,	Бостандық ауд., Алматы қ.,	
Жеке сайкестендіру номірі»	әл-Фарағи даңғ., 5 үй, н.п.6,	
	130240017820	

БУХГАЛЬТЕРЛІК БАЛАНС

31 желтоқсан 2022 жылғы жағдай бойынша

мын тенге

Активтер	Жол коды	Есепті кезеңнің соңына	Есепті кезеңнің басына
Ақша қаржаттары және олардың баламалары	01	250 178	142 210
Қысқа мерзімді қаржы инвестициялары	02	4 294	139 016
Басқа да қысқа мерзімді дебиторлық берешек	03	34 547	188 888
Корлар	04	5 845	6 202
Негізгі құралдар (амортизацияны алып тастағанда)	07	1 822	1 060
Материалдық емес активтер (амортизацияны алып тастағанда)	08	26 043	26 043
Басқа да активтер	09	66 060	225 225
Активтердің жиыны (01 жолда 09 жолын сошалары)	10	388 789	728 644
Міндеттеме			
Сальжарт бойынша міндеттемелер	12	21	33
Өзге міндеттемелер	15	1 322	568
Міндеттеме жиыны (11 жолдан 15 жол сошалары)	16	1 343	600
Өз капитали			
Болінбеген пайда (жабылмаған залал)	19	387 446	728 044
Капитал жиыны	21	387 446	728 044
Капитал жиыны және міндеттемелер (16 жол +21 жол)	23	388 789	728 644

Көрсеткіш атапуы	сомасы
Есепті жылдың басына қаржат қалдыры	142 210
Келіп түскен қаржат	
Қайрымдылық көмек	159 240
Үйлімнің кәсіпкерлік қызыметтін түскен табыстар	3 732
Білім беру ғранттары портфелін құруға арналған инвестициялар	192 878
Түскен қаржаттардың барлығы	355 850
Пайдаланылған қаржат	
Мақсатты іс-шараларға жұмысалған шығыстар, оның ішінде	105 733
Фылыми және IT тәсілімдемалар бағдарламалары	31 753
Білім алуша Конкурстyk ғранттар	8 351
Есеноғұл оқулараЯ және өнірлік бағдарламалар	17 840
Қайрымдылық көмек	27 302
Салуатты өмір салтын нақисхаттау және бұқаралық спортты дамыту	3 849
Ш.Есеноғ атындағы шәкіртқа	8 093
Акпараттық материалдарды дайындау және орналастыру	2 801
Өзге де іс-шаралар	5 744
Күтіп-ұстауға жұмысалатын шығыстар	142 149
Барлығы пайдаланылған қаржат	247 882
Есепті жылдың соңына қаржат қалдыры	250 178

2. «Ренессанс» тұрғын үй кешені» үй-жай (пәтер) иелері кооперативі, БСН 131240016180, өзінің таратылатыны турағы хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Алматы қаласы, Медеу ауданы, Нұрсултан Назарбаев данылы, 301 үй. Тел.: 87772144702.

ТАРАТУ

2. «Simple medical solutions» ЖШС, БСН 211140031455, өзінің таратылатыны турағында хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Алматы қаласы, Медеу ауданы, Думан-2 ықшамауданы, 9 үй, 15 пәтер. Тел.: 87017354005.

3. «WORLD MARINE» ЖШС (БСН 110740001927) өзінің еркіті түрде таратылатыны турағында хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Алматы қаласы, Манғыстау обл., Ақтау қ., Шағын ауданы 5, 7 үй, 69 пәтер.

6. «CR EXCHANGE» ЖШС, БСН 220740023049, өзінің таратылатыны турағында хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Түркістан қаласы, Кентау тасжолы, 48 үй. Тел.: +77071949141.

8. «ZARINA ILS» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі, БСН 220740022744, өзінің таратылатыны турағында хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Түркістан қаласы, Кентау тасжолы, 48 үй. Тел.: +77086293747.

9. «ИЗБАСАРЛАР» ЖШС, БСН 210440025766 өзінің таратылатыны турағында хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Туркістан облысы, Түркістан қаласы, Кентау тасжолы, 48 үй. Тел.: +77072949141.

11. «Sabr (Сабыр)» ЖШС, БСН 220540013014, өзінің таратылатыны турағында хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Атырау қаласы, «Нұрсарай» шағындауданы, 50 үй. Тел.: 87787920077.

15. «Алғабас» ауылшарышил өндіріс кооперативі өндірістік кооперативі, БСН 161140010699, Алматы облысы (қазіргі Жетісүй обл.) Панфилов ауданы, Талды ауылдық округі, Еңбекші ауылы, Сыпатаев көшесі, 37 үй, өзінің таратылатыны турағында хабарлайды. Шағындар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжайда қабылданады: Алматы обл. (қазіргі Жетісүй обл.) Жаркент қаласы, С.Лұтфуллина көшесі, 8А үй. Тел.: 87761311888.

16. «Kairos M» ЖШС (БСН 210840000953) өзінің таратылатыны турағында хабарлайды. Шағындар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжайда қабылданады: 020000, Қазақстан Республикасы, Ақмола облысы, Қоқшетау қаласы, 111 үй, 1 пәтер.

20. «Комплекс АЗИ-5» тұтын кооперативі (БСН 151140010607) өзінің еркіті түрде таратылатыны турағында хабарлайды. Талап-шамындар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: КР, Алматы қаласы, Әуезов ауданы, Жетісу-3 ықшамауданы, 50 үй, түрғын емес жай №5а.

13. Қызылорда облысы, Сырдария ауданының жеке нотариалдық көнсесінде Қызылорда облысы, Сырдария ауданы, Аманқелді ауылында түрған, 14.11.2022 жылы қайтыс болған Мырзахметов Секенжан атынан мұралық істі ашылғандырылған хабарлайды. Осы атапған мұралық істі бойынша мұрагерлердің